

PHÁP LUẬT BẢO VỆ DỮ LIỆU CÁ NHÂN TRONG QUAN HỆ DÂN SỰ VÀ HOẠT ĐỘNG KINH DOANH Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

LÊ TIẾN DŨNG^{1*} - ĐỖ ĐÌNH DUY²

¹ Bệnh viện Nhi Hà Nội

Hanoi Children's Hospital

² Công ty Luật TNHH Hùng Sơn và Cộng sự

Hung Son & Associates Law Firm Co., Ltd.

*Email: letiendungth99@gmail.com

Ngày nhận bài: 10/8/2026

Ngày sửa bài: 25/8/2026

Ngày duyệt đăng bài: 8/9/2026

Tóm tắt:

Bài viết phân tích những vấn đề lý luận và thực tiễn về bảo vệ dữ liệu cá nhân trong quan hệ dân sự và hoạt động kinh doanh ở Việt Nam hiện nay. Trên cơ sở làm rõ quyền của cá nhân đối với dữ liệu cá nhân, trách nhiệm của các chủ thể trong thu thập, xử lý và sử dụng dữ liệu, bài viết chỉ ra một số bất cập trong thực tiễn bảo vệ dữ liệu cá nhân, đồng thời đề xuất một số giải pháp hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả bảo vệ dữ liệu cá nhân trong các quan hệ dân sự và hoạt động kinh doanh.

Từ khóa: bảo vệ dữ liệu cá nhân, dữ liệu cá nhân, quan hệ dân sự, hoạt động kinh doanh, pháp luật Việt Nam.

The law on personal data protection in civil relations and business activities in Vietnam

Abstract:

This study examines theoretical and practical issues concerning personal data protection in civil relations and business activities in Vietnam. By clarifying individuals' rights over their personal data and the responsibilities of relevant entities in the collection, processing, and use of such data, the article identifies several shortcomings in the practical protection of personal data. On this basis, it proposes solutions to improve the legal framework and enhance the effectiveness of personal data protection in civil relations and business activities.

Keywords: personal data protection, personal data, civil relations, business activities, Vietnamese law

1. Đặt vấn đề

Trong quá trình chuyển đổi số, dữ liệu cá nhân ngày càng được thu thập và sử dụng rộng rãi trong các quan hệ dân sự và hoạt động kinh doanh. Việc khai thác dữ liệu cá nhân góp phần nâng cao hiệu quả giao dịch, cung cấp dịch vụ và quản trị doanh nghiệp, nhưng đồng thời làm gia tăng nguy cơ lộ lọt, sử dụng sai mục đích và xâm phạm quyền, lợi ích hợp pháp của cá nhân. Thực tiễn đó đặt ra yêu cầu hoàn thiện cơ chế pháp lý và nâng cao trách nhiệm của các chủ thể trong bảo vệ dữ liệu cá nhân.

Ở Việt Nam, pháp luật về bảo vệ dữ liệu cá nhân đã từng bước được hoàn thiện, tạo cơ sở pháp lý cho việc thu thập, xử lý và sử dụng dữ liệu trong đời sống dân sự và kinh doanh. Tuy nhiên, trước sự phát triển nhanh của công nghệ số và các phương thức kinh doanh dựa trên dữ liệu, việc bảo đảm quyền của cá nhân và kiểm soát hoạt động xử lý dữ liệu vẫn còn những vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu, hoàn thiện. Vì vậy, bài viết tập trung phân tích thực trạng và đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả bảo vệ dữ liệu cá nhân trong quan hệ dân sự và hoạt động kinh doanh ở Việt Nam hiện nay.

2. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng phương pháp phân tích, tổng hợp, hệ thống hóa và so sánh pháp luật để làm rõ các quy định về bảo vệ dữ liệu cá nhân trong quan hệ dân sự và hoạt động kinh doanh ở Việt Nam. Đồng thời, bài viết sử dụng phương pháp phân tích thực tiễn nhằm đánh giá những kết quả, hạn chế và đề xuất giải pháp hoàn thiện pháp luật, nâng cao hiệu quả bảo vệ dữ liệu cá nhân.

3. Kết quả nghiên cứu và thảo luận

3.1. Khung pháp lý về bảo vệ dữ liệu cá nhân trong quan hệ dân sự và hoạt động kinh doanh

Bảo vệ dữ liệu cá nhân trước hết gắn với quyền nhân thân và quyền kiểm soát thông tin của mỗi cá nhân. Trong quan hệ dân sự, dữ liệu cá nhân có thể phát sinh từ việc xác lập, thực hiện hợp đồng, giao dịch điện tử, cung cấp dịch vụ hoặc các quan hệ xã hội khác. Trong hoạt động kinh doanh, dữ liệu cá nhân lại là nguồn thông tin quan trọng phục vụ nhận diện khách hàng, marketing, chăm sóc khách hàng, thanh toán và cung ứng dịch vụ. Vì vậy, việc xử lý dữ liệu phải đồng thời bảo đảm quyền của cá nhân và nhu cầu khai thác dữ liệu hợp pháp của tổ chức, doanh nghiệp.

Luật Bảo vệ dữ liệu cá nhân số 91/2025/QH15, có hiệu lực từ ngày 01/01/2026, đã tạo lập khuôn khổ pháp lý chuyên biệt về dữ liệu cá nhân. Luật xác định dữ liệu cá nhân là dữ liệu số hoặc thông tin dưới dạng khác có khả năng xác định hoặc giúp xác định một con người cụ thể; đồng thời phân chia thành dữ liệu cá nhân cơ bản và dữ liệu cá nhân nhạy cảm. Luật cũng xác định “bảo vệ dữ liệu cá nhân” là việc sử dụng lực lượng, phương tiện, biện pháp để phòng, chống hoạt động xâm phạm dữ liệu cá nhân (Quốc hội, 2025).

Một điểm đáng chú ý của pháp luật hiện hành là tăng cường quyền chủ động của cá nhân đối với dữ liệu của mình. Điều 4 Luật Bảo vệ dữ liệu cá nhân năm 2025 ghi nhận các quyền như được biết về hoạt động xử lý dữ liệu; đồng ý hoặc không đồng ý và rút lại sự đồng ý; xem, chỉnh sửa; yêu cầu cung cấp, xóa, hạn chế xử lý và phản đối xử lý dữ liệu cá nhân. Đây là cơ sở quan trọng để bảo đảm sự cân bằng giữa quyền riêng tư của cá nhân với nhu cầu xử lý dữ liệu của các chủ thể kinh doanh.

Đối với hoạt động kinh doanh, yêu cầu về sự đồng ý của chủ thể dữ liệu có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Theo Điều 9 Luật Bảo vệ dữ liệu cá nhân năm 2025, sự đồng ý chỉ có hiệu lực khi được đưa ra

trên cơ sở tự nguyện và chủ thể dữ liệu biết rõ loại dữ liệu, mục đích xử lý, chủ thể kiểm soát dữ liệu cũng như quyền và nghĩa vụ của mình. Đáng chú ý, “sự im lặng hoặc không phản hồi không được coi là sự đồng ý” (Quốc hội, 2025).

Bên cạnh Luật Bảo vệ dữ liệu cá nhân, Luật Bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng số 19/2023/QH15 cũng đặt ra yêu cầu bảo đảm an toàn và bí mật thông tin của người tiêu dùng trong giao dịch. Theo đó, khi thu thập, sử dụng hoặc chuyển giao thông tin, tổ chức, cá nhân kinh doanh phải thông báo rõ mục đích, sử dụng phù hợp với mục đích đã thông báo và bảo đảm an toàn, chính xác, đầy đủ đối với thông tin của người tiêu dùng (Quốc hội, 2023).

Như vậy, khung pháp lý hiện hành đã chuyển từ cách tiếp cận chủ yếu là bảo mật thông tin sang cách tiếp cận toàn diện hơn, trong đó dữ liệu cá nhân được bảo vệ xuyên suốt quá trình thu thập, xử lý, lưu trữ, cung cấp, chuyển giao và xóa, hủy. Đây là cơ sở pháp lý quan trọng để bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của cá nhân, đồng thời tạo điều kiện cho doanh nghiệp khai thác dữ liệu phục vụ hoạt động kinh doanh một cách minh bạch và có trách nhiệm.

3.2. Thực tiễn bảo vệ dữ liệu cá nhân và những vấn đề đặt ra

Sự phát triển của kinh tế số, thương mại điện tử và các nền tảng cung cấp dịch vụ trực tuyến làm cho dữ liệu cá nhân ngày càng trở thành một nguồn lực quan trọng trong hoạt động kinh doanh. Doanh nghiệp có thể sử dụng dữ liệu để nhận diện khách hàng, cá nhân hóa sản phẩm, thực hiện quảng cáo, chăm sóc khách hàng và quản trị hoạt động. Tuy nhiên, quá trình này cũng làm gia tăng nguy cơ dữ liệu bị thu thập quá mức, sử dụng không đúng mục đích, chuyển giao trái phép hoặc bị lộ, mất. Theo Lương Thị Kim Oanh (2025), bảo vệ dữ liệu cá nhân trong giao dịch thương mại điện tử có ý nghĩa quan trọng đối với việc bảo đảm quyền lợi của người tiêu dùng và tạo dựng niềm tin trong môi trường kinh doanh số.

Thứ nhất, vấn đề về sự minh bạch trong thu thập và sự đồng ý của chủ thể dữ liệu. Trong nhiều giao dịch dân sự và hoạt động kinh doanh trên môi trường số, cá nhân thường phải cung cấp thông tin để đăng ký tài khoản, mua hàng, sử dụng dịch vụ hoặc thực hiện giao dịch. Tuy nhiên, khả năng nhận biết dữ liệu nào được thu thập, doanh nghiệp sử dụng dữ liệu vào mục đích gì, thời gian lưu trữ bao lâu và có chia sẻ cho chủ thể khác hay không vẫn còn hạn chế. Đáng chú ý, Luật Bảo vệ dữ liệu cá nhân năm 2025 quy định sự đồng ý phải được đưa ra trên cơ sở tự nguyện và chủ thể dữ liệu biết rõ nội dung liên quan đến việc xử lý dữ liệu; sự im lặng hoặc không phản hồi không được coi là sự đồng ý (Quốc hội, 2025). Điều này đặt ra yêu cầu doanh nghiệp phải thay đổi cách thiết kế biểu mẫu, điều khoản giao dịch và cơ chế xin sự đồng ý theo hướng dễ hiểu, cụ thể và có khả năng kiểm chứng.

Thứ hai, vấn đề kiểm soát mục đích và phạm vi sử dụng dữ liệu. Một trong những nguy cơ đáng chú ý là dữ liệu được thu thập cho một mục đích nhưng sau đó được sử dụng cho các mục đích khác, chẳng hạn từ phục vụ giao dịch chuyển sang quảng cáo, phân tích hành vi hoặc cung cấp cho đối tác. Trong trường hợp này, ranh giới giữa khai thác dữ liệu phục vụ hoạt động kinh doanh hợp pháp và sử dụng dữ liệu vượt quá phạm vi cần thiết trở nên khó xác định. Vấn đề đặt ra là doanh nghiệp phải xác định cụ thể mục đích xử lý ngay từ đầu, chỉ thu thập những dữ liệu cần thiết và có cơ chế kiểm soát việc sử dụng dữ liệu trong suốt vòng đời của dữ liệu.

Thứ ba, vấn đề kiểm soát việc chia sẻ và chuyển giao dữ liệu cho bên thứ ba. Hoạt động kinh doanh hiện nay thường có sự tham gia của nhiều chủ thể như đơn vị cung cấp nền tảng, đơn vị thanh toán, vận

chuyển, quảng cáo, công nghệ thông tin và đối tác cung cấp dịch vụ. Vì vậy, dữ liệu cá nhân có thể được truyền qua nhiều hệ thống và nhiều chủ thể khác nhau. Nếu không xác định rõ trách nhiệm của từng bên, nguy cơ mất kiểm soát dữ liệu sẽ gia tăng. Thực tiễn này đòi hỏi doanh nghiệp không chỉ bảo đảm an toàn đối với hệ thống dữ liệu của mình mà còn phải kiểm soát điều kiện, mục đích và trách nhiệm của các bên được tiếp cận dữ liệu.

Thứ tư, vấn đề bảo đảm khả năng thực hiện quyền của chủ thể dữ liệu. Việc pháp luật ghi nhận quyền của cá nhân chỉ thực sự có ý nghĩa khi các quyền đó có thể được thực hiện trên thực tế. Cá nhân cần có khả năng tiếp cận thông tin về việc xử lý dữ liệu, yêu cầu chỉnh sửa, xóa, hạn chế hoặc phản đối việc xử lý trong những trường hợp pháp luật quy định. Trong khi đó, nếu doanh nghiệp không xây dựng được quy trình tiếp nhận, xác minh và giải quyết yêu cầu thống nhất thì quyền của chủ thể dữ liệu dễ chỉ tồn tại trên phương diện pháp lý.

Thứ năm, vấn đề trách nhiệm và năng lực tuân thủ của doanh nghiệp. Bảo vệ dữ liệu cá nhân không chỉ là yêu cầu của bộ phận công nghệ thông tin mà liên quan đến toàn bộ quy trình hoạt động của doanh nghiệp, từ thiết kế sản phẩm, ký kết hợp đồng, bán hàng, marketing đến chăm sóc khách hàng. Trong thực tế, không phải doanh nghiệp nào cũng có đủ nguồn lực, nhân sự và quy trình chuyên môn để quản trị dữ liệu một cách bài bản. Do đó, việc tuân thủ pháp luật cần được chuyển từ cách tiếp cận mang tính đối phó sang xây dựng cơ chế quản trị dữ liệu thường xuyên, trong đó xác định rõ trách nhiệm của từng bộ phận và từng cá nhân có quyền tiếp cận dữ liệu.

Thứ sáu, vấn đề cân bằng giữa bảo vệ dữ liệu cá nhân và khai thác dữ liệu phục vụ kinh doanh. Dữ liệu cá nhân vừa gắn với quyền và lợi ích hợp pháp của cá nhân, vừa có giá trị kinh tế đối với doanh nghiệp. Nếu đặt yêu cầu bảo vệ dữ liệu quá tách biệt với nhu cầu khai thác dữ liệu hợp pháp, có thể làm gia tăng chi phí tuân thủ và hạn chế khả năng đổi mới của doanh nghiệp. Ngược lại, nếu ưu tiên khai thác dữ liệu mà xem nhẹ quyền của cá nhân sẽ làm gia tăng nguy cơ xâm phạm quyền riêng tư, mất niềm tin của khách hàng và phát sinh trách nhiệm pháp lý. Vì vậy, vấn đề cốt lõi là xây dựng cơ chế cho phép doanh nghiệp khai thác dữ liệu có căn cứ pháp lý, đúng mục đích, cần thiết và minh bạch, đồng thời bảo đảm quyền kiểm soát dữ liệu của cá nhân.

4. Kết luận và khuyến nghị

Bảo vệ dữ liệu cá nhân trong quan hệ dân sự và hoạt động kinh doanh là yêu cầu cấp thiết trong quá trình chuyển đổi số ở Việt Nam. Việc ban hành Luật Bảo vệ dữ liệu cá nhân năm 2025 đã tạo cơ sở pháp lý quan trọng, góp phần xác lập rõ hơn quyền của cá nhân và trách nhiệm của các chủ thể xử lý dữ liệu. Tuy nhiên, hiệu quả bảo vệ dữ liệu trên thực tế vẫn phụ thuộc lớn vào khả năng thực thi pháp luật, ý thức tuân thủ của doanh nghiệp và nhận thức của người dân.

Thứ nhất, tiếp tục hoàn thiện và đồng bộ hóa pháp luật về bảo vệ dữ liệu cá nhân. Cần rà soát, thống nhất các quy định liên quan đến dữ liệu cá nhân trong pháp luật dân sự, thương mại, thương mại điện tử, bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng và an toàn thông tin. Đồng thời, cần cụ thể hóa trách nhiệm của các chủ thể trong từng khâu thu thập, xử lý, lưu trữ, chia sẻ và xóa dữ liệu, bảo đảm pháp luật vừa bảo vệ quyền của cá nhân vừa tạo điều kiện cho doanh nghiệp khai thác dữ liệu hợp pháp.

Thứ hai, nâng cao trách nhiệm của doanh nghiệp trong quản trị và bảo vệ dữ liệu cá nhân. Doanh nghiệp cần xây dựng quy trình quản trị dữ liệu theo nguyên tắc đúng mục đích, đúng phạm vi và bảo

đảm an toàn; hạn chế thu thập dữ liệu không cần thiết; kiểm soát chặt chẽ việc chia sẻ dữ liệu cho bên thứ ba; đồng thời thiết lập cơ chế tiếp nhận, xử lý yêu cầu của chủ thể dữ liệu và ứng phó kịp thời với các sự cố dữ liệu.

Thứ ba, tăng cường kiểm tra, giám sát và xử lý vi phạm. Các cơ quan có thẩm quyền cần đẩy mạnh thanh tra, kiểm tra việc tuân thủ pháp luật về bảo vệ dữ liệu cá nhân, nhất là trong các lĩnh vực có hoạt động thu thập và xử lý dữ liệu với quy mô lớn. Cần xử lý nghiêm các hành vi mua bán, chiếm đoạt, làm lộ, sử dụng dữ liệu cá nhân trái pháp luật, qua đó nâng cao tính răn đe và bảo đảm hiệu lực thực thi pháp luật.

Thứ tư, nâng cao nhận thức và năng lực tự bảo vệ dữ liệu của người dân. Cần đẩy mạnh tuyên truyền, phổ biến pháp luật để người dân hiểu rõ quyền của mình đối với dữ liệu cá nhân, thận trọng khi cung cấp thông tin và chủ động sử dụng các cơ chế pháp lý để bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp. Đặc biệt, trong môi trường thương mại điện tử và kinh doanh số, người tiêu dùng cần được cung cấp thông tin minh bạch về mục đích, phạm vi và phương thức xử lý dữ liệu trước khi tham gia giao dịch.

Nhìn chung, bảo vệ dữ liệu cá nhân chỉ đạt hiệu quả khi có sự kết hợp đồng bộ giữa hoàn thiện pháp luật, trách nhiệm của doanh nghiệp, hiệu quả quản lý nhà nước và ý thức tự bảo vệ của người dân. Đây cũng là điều kiện quan trọng để xây dựng môi trường dân sự và kinh doanh số an toàn, minh bạch, góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế số ở Việt Nam ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

Chính phủ. (2023). Nghị định số 13/2023/NĐ-CP ngày 17/4/2023 về bảo vệ dữ liệu cá nhân.

Quốc hội. (2023). Luật số 19/2023/QH15: Luật Bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng, ban hành ngày 20/6/2023.

Quốc hội. (2025). Luật số 91/2025/QH15: Luật Bảo vệ dữ liệu cá nhân, ban hành ngày 26/6/2025.

Quốc hội. (2025). Luật số 122/2025/QH15: Luật Thương mại điện tử, ban hành ngày 10/12/2025.

Lương Thị Kim Oanh. (2025). Giải pháp bảo vệ dữ liệu cá nhân trong các giao dịch thương mại điện tử tại Việt Nam. *Tạp chí Công Thương*, 8, 74-79. <https://doi.org/10.62831/202508027>

Nguyễn Minh Thu, Đỗ Thị Kim Lương và Trần Thị Thanh Mai. (2025). Khung pháp lý về bảo vệ dữ liệu cá nhân trong bối cảnh xây dựng Chính phủ số tại Việt Nam. *Tạp chí Công Thương*. https://tapchicongthuong.vn/khung-phap-ly-ve-bao-ve-du-lieu-ca-nhan-trong-boi-can-h-xay-dung-chinh-phu-so-tai-viet-nam-139344.htm?utm_source .

Phan Thảo Đan và Đoàn Đức Thắng. (2023). Bảo vệ dữ liệu cá nhân: “Quyền được lãng quên” theo quy định của Liên minh châu Âu và một số kiến nghị cho Việt Nam. *Tạp chí Khoa học Kiểm sát*, 6, 61-68.